

Рудковська О.В., фахівець,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

Чернявська Р.І., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

ЛЮДИНА І ДЕРЖАВА В ПОЛІТИКО - ПРАВОВИХ ВЧЕННЯХ

Кожна людина живе в тій чи іншій державі і має зв'язки з суспільством, в якому вона живе. Хто в пріоритеті, коли мова заходить про державу та людину? Звичайно, людина, адже людина – це найвища цінність. Відповідно побудова держави повинна відповідати інтересам людей. Особа – людина, яка має індивідуальні ознаки, існує і розвивається в оточенні собі подібних і усвідомлює себе частиною такої спільноти, а також визнає та слідує правилам поведінки, які виробила ця спільнота. Особа і держава – це два елементи, від характеру взаємодії між якими залежить можливість самого існування громадянського суспільства. В радянській літературі домінуючою була позиція, згідно з якою визнавався пріоритет державних інтересів над інтересами людини.

Як же це співвідношення розглядалося в правовій і політичній думці? Так людина, з точки зору Томаса Гоббса, - це середня ланка між природою та суспільством. Вона – тіло природи, фізичний об'єкт, вона також розумний творець штучного тіла – держави. Без знання людини та її природи неможливо зрозуміти ні держави, ні елементів державного життя. «Держава, – наголошував мислитель, – це єдина особа, яку відповідальною за дії зробила шляхом взаємного договору між собою величезна кількість людей, щоб ця особа могла використовувати силу і засоби так, як визнає за необхідне для їх миру і загального захисту [1, с. 133].

Сутність права і держави у вченні Т. Гоббса виявляються на основі визначення їх як особливих форм, в рамках яких людина отримує можливість розвитку своїх природних здібностей [2, с. 198].

Основою будь-якої держави є передовсім особистості, що представляють народ. «Самі держави припускають, що існує час, коли люди повинні почати вчиняти як вільні люди, і тому до того часу не вимагають від них присяги, клятви на вірність чи будь-якого публічного зізнання про покірність уряду своїх країн». Це твердження, наведене у Локка, допускає створення громадянського суспільства, де кожен буде здатним самостійно розпоряджатися долею свого суспільства та держави. Багато політиків, що жили вже після Локка, були послідовниками ідей

філософа.

Вчення Джона Лока вперше визнає людину як самостійного громадянина та «дієздатну» особу. Таким чином, єдність усіх прав та свобод забезпечувала народження у державі громадян у сучасному сенсі слова, що могли самостійно вирішувати суспільну долю, ба більше – були стрижнем її існування.

За Г. В. Ф. Гегелем, держава являє собою ідею розуму, свободи і права, оскільки ідея і є здійсненність поняття у формах зовнішнього, наявного буття. Національну державу він розглядав як унікальне досягнення цивілізації, яке поєднує найвищу владу з найвищим ступенем і формою свободи для своїх громадян. «Суттю сучасної держави є те, що загальне має бути пов'язане з цілковитою свободою її членів та з особистим добробутом» [4], - писав Гегель.

Держава не може існувати без твердої влади і законів, що стримують енергію людей та їхні пристрасті, якщо вони набувають небезпечної спрямованості. У зв'язку з цим К. Поппер писав про парадокс свободи, коли свобода у вигляді відсутності будь-якого контролю, що її обмежує, призводить до значного її обмеження [5]. Разом з тим, особистість не терпить примусу. Виходом із суперечності, що в даному разі виникає, має бути право як стримуючий механізм і для держави, і для індивіда.

Література

1. Гоббс Т. Сочинения в 2 т. Т. 2 / пер. с лат. и англ.; сост., ред. изд., авт. вступ. ст. и примеч. В.В. Соколов. Москва: Мысль, 1991. 731 с.
2. Подковенко Т.О. Індивід, суспільство і держава: грані співвідношення у концепції Томаса Гоббса. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 44.
3. Джон Локк. Енциклопедія філософських наук / відп. ред. Е.П. Ситковский; ред. колегія Б.М. Кедров та ін. М.: Думка, 2015. Т. 3. 471 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Философия права / пер. с нем.; ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц. Москва: Мысль, 2018. 534 с.
5. Поппер Карл Раймонд. Открытое общество и его враги. Т. I. Чары Платона / пер. с англ. / под ред. В.Н. Садовского. Москва, 1992. 149 с.

УДК 340.14 (043.2)

Селіщева І. О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О.М.**, к.ю.н.

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРЕЦЕДЕНТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У країнах англосаксонської правової сім'ї прецедент є джерелом права